

Ks. JANUSZ SZULIST

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

szulist@umk.pl

ORCID: orcid.org/0000-0002-0410-0565

Recenzja książki: Krzysztof Góźdz, *Eucharystia i miłość*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2023, ss. 163.

Wiele kwestii teologicznych jest trwale obecnych w nauczaniu Kościoła. Pojawiają się jednak wciąż nowe interpretacje. Teolodzy, egzegeci, a często nawet przedstawiciele nauk pokrewnych, wskazują na nieznanne lub niezauważane dotychczas aspekty, elementy wielowiekowej doktryny. Powyższa zależność dotyczy wzajemnej relacji Eucharystii i Kościoła, cechujących się – zgodnie z współczesną wykładnią – sakramentalnością. Benedykt XVI w adhortacji apostołskiej *Sacramentum caritatis* podkreśla wręcz obopólny stosunek bytowy, sprawiający, iż nie sposób pomyśleć o Eucharystii bez Kościoła, jak też Kościoła bez Eucharystii. „Kościół w rzeczywistości ‘żyje dzięki Eucharystii’. Ponieważ w niej ofiara zbawcza Chrystusa staje się obecna i dlatego należy nade wszystko rozpoznać, że ‘istnieje związek przyczynowy pomiędzy Eucharystią a samym początkiem Kościoła’” (SC 14). Ks. prof. Krzysztof Góźdz – lubelski dogmatyk, redaktor polskiego wydania *Opera omnia* Josepha Ratzingera/Benedykta XVI – podejmuje w monografii pt. *Eucharystia i miłość* sygnalizowane powyżej zagadnienie zależności Eucharystii i Kościoła na kanwie Miłości (s. 9) jako objawienia Boga odpowiadającego najgłębszym pragnieniom, właściwie nadziejom człowieka. Kościół w odniesieniu do Eucharystii zapewnia właściwe rozumienie sakramentu Miłości, co jest widoczne we współczesnej teologii reprezentowanej przez Stefana Wyszyńskiego, Jana Pawła II, Josepha Ratzingera/Benedykta XVI, Czesława S. Bartnika, Gerharda L. Müllera i Franciszka.

Publikacja ks. prof. Krzysztofa Góździa składa się z dwóch części nawiązujących do tytułu monografii, a także logicznie przyporządkowanych względem

siebie, umożliwiając odkrycie w Eucharystii nieskończonej miłości Bożej, będącej źródłem pewnej nadziei – w jakże dynamicznie zmieniających się czasach. Ks. Profesor ukazuje rolę Kościoła jako koniecznego czynnika w pielgrzymowaniu człowieka przez doczesność ku „właściwemu Królestwu Bożemu” (s. 13). Człowiek ma możliwość doświadczenia w Kościele tych zasad i wartości, które są niezbędne w przemianie jednostkowej na kanwie Miłości celebrowanej w Eucharystii: „(...) Kościół jako droga do Boga czy jako lud kroczący do Boga ukaże się społecznością prawdziwej komunii, czyli prawdziwym Ciałem Chrystusa Wcielonego i Chwalebego, ożywionym przez Ducha Świętego i w ten sposób kończącym historię świata jako dziejów zbawienia” (s. 13). W publikacji przywołano główne obrazy i idee eklezjologiczne: eklezja, społeczność (*societas*), Ciało Chrystusa, lud Boży, świątynia Ducha Świętego, wspólnota (*communio*), historia zbawienia. Myśl eklezjologiczna obecna w historii Kościoła jest w istotowy sposób związana z celebrowaniem Eucharystii, czemu dał wyraz Joseph Ratzinger wskazując na znaczenie Pisma Świętego, a także na wzajemną zależność pomiędzy ludem Bożym i Mistycznym Ciałem Chrystusa, gdzie punktem odniesienia jest zawsze sakrament ołtarza: „Ratzinger odrzuca oddzielenie *corpus Christi mysticum* od *corpus Christi verum* i wraca do pierwotnego wiązania Kościoła z Eucharystią w tym znaczeniu, że Kościół jest prawdziwą realnością Ciała Chrystusa budowanego w Eucharystii” (s. 47). Głęboka teologia zarysowana w dziełach Josepha Ratzingera/Benedykta XVI winna być podstawą dla praktycznego realizowania w świecie treści eklezjologicznych i sakramentologii. Kard. Stefan Wyszyński jest przykładem teologa, dla którego treści wiary uzasadniają wszelkie zabiegi na poczet obrony godności osoby w jej przyporządkowaniu doczesnym, jak też nadprzyrodzonym (nade wszystko w aspekcie codziennej praktyki): „(...) dzisiejszy człowiek ma współdecydować – na fundamencie czynu Chrystusa – o swoim pojednaniu z Bogiem. Człowiek jest więc włączony w pozytywne działanie samego, czyli w uzyskanie zbawienia, co jest zwyciężeniem zła. Tak każdy człowiek ma dziś objąć w sobie samym prawdę osobową o Bogu, który jest jego Stwórcą i Ojcem, Odkupicielem i Zbawcą” (s. 69–70). Przyzwolenie na Boskie działanie w życiu człowieka dokonuje się na wzór Maryi, która całą sobą wyraziła wolę uczestniczenia w planach zbawczych (s. 71). Kościół przypomina w tym kontekście o niezmiennych wartościach, niezbędnych w budowaniu nowego ładu społecznego w Polsce, a będących przedmiotem wyboru. Wiara, będąca darem Ducha Świętego, pozwala głębiej zrozumieć etos narodowy, w którym maryjność stanowi jeden z zasadniczych elementów tożsamości ukierunkowanej eschatologicznie (s. 72–73). Papieże ostatnich dekad: Jan Paweł II, Benedykt XVI i Franciszek kontynuują naukę o Kościele obecną w dziełach swoich poprzedników, wskazując na nieodzowność humanizmu (s. 79–80). Kościół jest jedną z instytucji w świecie, broniącą ludzkiego charakteru odniesień, co jest przedsmakiem rzeczywistości eschatologicznej królestwa Bożego. „Każdy papież jest więc na swój sposób

obrońcą praw człowieka, pokoju i wolności. Jest to wewnętrzna konsekwencja wiary w to, że człowiek jest stworzony na obraz i podobieństwo Boże i że jest powołany przez Boga, aby współkształtować świat” (s. 89). Kościół jest aktywnym podmiotem, kształtującym w świecie pokój na gruncie Boskiej miłości.

W drugim rozdziale publikacji ks. prof. Krzysztof Góźdź prezentuje sakrament Eucharystii w ujęciu współczesnego nauczania Kościoła. Jan Paweł II przypisuje Eucharystii funkcję objawienia Miłości Boga. Sakrament ołtarza jest potwierdzeniem pełnego troski odniesienia Boga do człowieka. Personalna relacja pomiędzy Stwórcą a stworzeniem służy odkrywaniu człowieczeństwa jednostki, która dzięki moralnemu postępowaniu czyni z doczesności przedsmak nieskończoności wiecznej (s. 93). Ukierunkowanie wolnych aktów człowieka na wartości nieprzemijające, a także realizowanie postulatów miłości powodują, iż wspólnoty pełniej żyją w sensie rozwijania naturalnych talentów, przepelniając codzienność Boską obecnością. „Eucharystia stała się (...) znakiem (sakramentem) ukrycia się Boga pod postaciami pokarmu i napoju. W ten sposób Bóg ukrywa się w człowieku. Jednocześnie Bóg – przez to ukrycie w człowieku – wchodzi w świat i w ludzi, w ich życie codzienne” (s. 100). Zacieśnianie relacji z Bogiem – motywowanej miłością – jest w istocie czynieniem „nowego nieba” i „nowej ziemi”, używając w tym miejscu kategorii biblijnych. Nowa jakość w relacjach międzypersonalnych określa permanentne czynienie dobra, odzwierciedlając w ten sposób ład Boży w świecie (s. 102).

Joseph Ratzinger/Benedykt XVI prezentuje Eucharystię, celebrowaną w Kościele jako „nieskończoną miłość”, będąc najdoskonalszą formą egzystencji, leżącej u podstaw wszelkich wspólnot, które rzeczywiście humanizują stosunki ludzkie (s. 105–106). Dynamiczna relacja z Bogiem sprawia, iż człowiek poszerza swoje spektrum poznawcze w aspekcie wnikania na coraz większą skalę w Boskie tajemnice: „W (...) słowach: oto Ciało moje, oto Krew moja – stapia się ludzkie słowo z Słowem Wiecznej Miłości, z Synem, który nieustannie oddaje się z miłością swemu Ojcu. Kapłan, który wypowiada te słowa Chrystusa w sakramencie Kościoła, współdziałając i współofiarowując z Nim, czyni nas uczestnikami tej przedziwnej tajemnicy” (s. 111). Eucharystia mobilizuje wierzących do aktywnej realizacji misji Kościoła w świecie – nade wszystko w aspekcie uświęcania (s. 116–117). Polski teolog Czesław S. Bartnik zwraca w tym kontekście uwagę na realne oddziaływanie Eucharystii w sensie bezpośredniego wpływu na egzystencję jednostkową i grupową: „(...) realna obecność ma także znamiona duchowe, (...) nie jest ona oderwana od rzeczywistości, w tym materialnej tak, że jest tu obecne Ciało Chrystusa w relacji do rzeczywistości materialnej chleba oraz o realności człowieka, który żyje w materii i ciele. ‘Jest to jakby przełożenie obecności materialnej przez Osobę Chrystusa na obecność realną, pełną, zmierzającą ku pełnoosobowej, a w tym i ku duchowej’” (s. 123). Świadome uczestnictwo w Mszy świętej pogłębia poczucie wewnętrznej spójności i jedności (s. 131), a także inicjuje postawę bezinteresowności jako kluczowego wkładu w dobro

wspólne (s. 128–129). Gerhard L. Müller podkreśla, iż Eucharystia stanowi zachętę do kontynuowania w codziennym życiu misterium paschalnego. Jest to działanie odpowiadające dalszemu stwarzaniu świata, czyli porządkowania rzeczywistości według kryterium miłości, najpełniej wyrażonej na Krzyżu: „(miłość Boża – J.S.) zostaje poświadczona świadectwem w popaschalnej wspólnotcie uczniów, czyli w Kościele, który wyznaje ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Pana, obecnego w Duchu Świętym w sprawowanej Eucharystii. Jest On obecny w przełamanym chlebie, który wskazuje na Ciało ofiarowanego za nas na krzyżu i Jego Krew przelaną na odpuszczenie naszych grzechów. Tak wierzący ma udział zarówno w Ciele, jak i we Krwi Chrystusa (por. 1 Kor 10,16)” (s. 138). Msza święta posiada zatem znaczenie społeczne poprzez oddziaływanie na stosunki rodzinne, zawodowe, kulturowe itd. Podstawą wszelkiej odpowiedzialności jest szacunek dla bliźniego – w całym wachlarzu form wyrazu (s. 142). Ostatni rozdział monografii jest poświęcony adoracji eucharystycznej. Kult Najświętszego Sakramentu motywuje do naśladowania na coraz większą skalę Chrystusa. Zjednoczenie modlitewne wydoskonala ludzką naturę poprzez intensywniejsze koncentrowanie się na pragnieniu świętości (s. 148–149).

Monografia ks. prof. Krzysztofa Góździa stanowi zarówno dzieło naukowe, jak też może być przedmiotem medytacji jako procesu wnikania w tajemnice Boskiego życia. Autor ukazuje główne myśli historii teologii w odniesieniu do eklezjologii i sakramentologii. Wartością publikacji jest również zaprezentowanie myśli przewodnich współczesnych teologów, którzy reasumują naukę swoich poprzedników w wybranym przez siebie aspekcie. Wprowadzenia do rozdziałów i podrozdziałów, jak też podsumowania są ściśle powiązane z analizowanymi zagadnieniami. Język monografii jest zrozumiały zarówno dla teologów, jak też dla ludzi okazjonalnie zainteresowanych nauką Bożą – chociażby w ramach pobożności ludowej. Stąd też publikacja lubelskiego profesora jest godna polecenia dla wszystkich, którzy w pojedynkę lub też we wspólnocie Kościoła szukają odpowiedzi na egzystencjalne pytania, umacniając w sobie poczucie sensu sięgającego poza doczesność.